

Műfordítás és kulturális identitás az Új Symposion folyóiratban¹

Absztrakt: A magyar nyelven megjelent, újvidéki kiadású Új Symposion folyóirat erőteljes jugoszláviai kulturális beágyazottsága ismert, ugyanakkor nem magától értetődő sajátossága a vajdasági magyar irodalomnak. A témában számos rész kutatás folyt mind a folyóirattal, mind az egyes fontosabb szerzőivel, szerkesztőivel kapcsolatban. A jelen tanulmány egy folyamatban lévő kutatás eddigi eredményeiről számol be, a folyóirat fordítási gyakorlatát állítva középpontba, összefüggésben a folyóiratnak a délszláv irodalmakra vonatkozó reflexív szövegeivel. A délszláv nyelvekből történő fordítások nem idegen kulturális közegek közötti transzferként jelentkeznek, és jellemzően nem olyan olvasóknak készülnek, akik az eredeti művet nem tudnák elolvasni. A folyóirat dinamikus regionális kulturális identítasalakzatokat mutatott fel a saját lokális kisebbségi kultúrával, az egyetemes magyar kultúrával és a jugoszlávnak nevezett kultúrával kapcsolatban. A valamelyikkel való teljes és kizárólagos azonosulás helyett a participáció alakzatait láthatjuk.

A vajdasági magyar irodalommal, illetve a jugoszláviai magyar irodalommal foglalkozó magyar irodalomtörténet-írás alapvető megállapítása az újvidéki *Új Symposion* folyóirattal kapcsolatban annak jugoszláviai kulturális beágyazottsága. A témát tárgyaló megközelítéstől függően az egyes szerzőknél ez a beágyazottság példa lehet egy sajátos regionális identitás keresésére vagy létesítésére², az interkulturális aktivitás vagy a jugoszláviai multikulturális modellben

-
- 1 A tanulmány a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal által támogatott, 125791 nyilvántartási számú, *A kánonképződés folyamatai komparatív megközelítésben: közép-európai és kelet-közép-európai kánonok a modernség kontextusaiban* című NN_17 pályázat keretében készült.
 - 2 Ez az önértelmezés érvényesül Bori Imre több változatban megjelent, illetve több kiadást megélt irodalomtörténeteiben (BORI Imre, *Irodalmunk évszázadai*, Újvidék: Forum, 1975. BORI Imre, *A jugoszláviai magyar irodalom rövid története*, Újvidék: Forum, 1982, 1993. BORI Imre, *A jugoszláviai magyar irodalom története*, Újvidék: Forum, 1998, 2007.), akárcsak Bányai János (BÁNYAI János, *Könyv és kritika I. Kritikák*, Újvidék: Forum, 1973., BÁNYAI János, *Könyv és kritika II. Kritikák*, Újvidék: Forum, 1977., BÁNYAI János, *Talán így. Kritikatörténet*, Újvidék: Forum, 1995., BÁNYAI János, *Kisebbségi magyaróra. Tanulmányok*, Újvidék: Forum, 1996., BÁNYAI János, *Hagyománytörés. Tanulmányok*, Újvidék: Forum, 1998., BÁNYAI János, *Illatok, arany és tömjén. Slobodan Novak: Mirisi, zlato i tamjan, Matica Hrvatska, Zagreb, 1968, Új Symposion, 1969/47., 4–5.*) vagy Utasi Csaba irodalomkritikusi és irodalomtörténeti munkásságában (UTASI Csaba, *Vonulni ha illőn... Tanulmányok, kritikák*, Újvidék: Forum, 1982., UTASI Csaba, *Irodalmunk és*

való részvétel sikeres megvalósulására³, de a saját magyar kulturális hagyományoktól való elfordulásra, netán ezek megtagadására, a nemzeti identitás és közösségi kulturális képviselő föladására is⁴.

Ha az 1960-as évek symposionista publikációit nézzük, és elhelyezzük ezeket a korszak más vajdasági magyar, jugoszláviai és magyarországi magyar szövegeinek összefüggéseiben, korabeli vitáiban, akkor a folyóirat-megjelenések folyamatában változó és igen összetett képet kapunk. Igaz ugyan, hogy a folyóirat és szerzői jelen vannak a lokálisban, reagálnak rá, változtatni kívánnak rajta, igazolható, hogy felmutatják a magyar irodalommal, a magyar kultúrával való azonosság jelzéseit, továbbá világosan jelzik a jugoszlávnak nevezett, az egyes délszláv nemzetek felettiként felfogott kulturális közösséghez való odatartozást, de ez egyik esetben sem valamilyen befejezett, készen kínált kulturális alakzatnak való megfelelés jegyében történik. Inkább kulturális alakzatok folyamatos alakításáról beszélhetünk, mozgásról és változásról, és a valamelyik alakzattal való azonosulás helyett a részeseülés, a participáció változatait szemlélhetjük.

A *Symposion*-mozgalom jellemzői nem ragadhatók meg egy jugoszlávságpárti megfelelésre törekvés fölvázolásával vagy ennek tagadásával. Inkább olyan irodalmi és kulturális érdeklődési, keresési, alakulási folyamatot követ-

a *Kalangya. Monográfia*, Újvidék: Forum, 1984., UTASI Csaba, *Vér és sebek. Tanulmányok, kritikák*, Újvidék: Forum, 1994).

- 3 Ez a szemlélet jellemző például Virág Zoltánnak az *Új Symposion* történetéről szóló áttekintő tanulmányára („*A margó vándorai.*” = A magyar irodalom története, szerk. SZEGEDY-MASZÁK Mihály, Budapest: Gondolat, 2007, 536–548.) vagy Orcsik Roland Domonkos István műfordítói alkotóművészetéről írott monográfiájára (*detoNáció. Domonkos István művészetének exjugoszláv irodalmi kapcsolatformái*, Újvidék: Forum, 2015.).
- 4 Ez a retorika uralkodik el például a kései Hornyik Miklós-írásokban (*Meghasonlításunk története. Délvidéki könyv*, Budapest: Timp Kiadó, 2010.), és rendre érvényre jut Vajda Gábor irodalomtörténeti munkásságában, noha irodalom- és eszmetörténetnek nevezett összegző műveiben törekszik az irodalmi szempontok érvényesítésére is (VAJDA Gábor, *Remény a megfélemlítettségben. A délvidéki magyarság eszme- és irodalomtörténete (1945–1972)*, Szabadka: Magyarágkutató Tudományos Társaság, 2006., uő, *Az autonómia illúziója. A délvidéki magyarság eszme- és irodalomtörténete (1972–1989)*, Szabadka: Magyarágkutató Tudományos Társaság, 2007.). Vajda Gábor értekező nyelvét és gondolkodásmódját jól jellemzik például az *Új Symposion*nak az 1971-ig végzett tevékenységét összefoglaló mondatai: „Ha az *Új Symposion* társadalometikai tekintetben sokáig nem állt is a feladata magaslatán, sőt olykor kifejezetten gyöngítette is a jugoszláviai magyarság nemzeti identitásvédelmét, a művészetkritika többnyire az erős oldala volt. Rendszeresen és viszonylag bőségesen ismertetik a magyarországi és a vajdasági magyar irodalom, valamint a jugoszláv és a világirodalom könyveit, s az igényes tanulmányok sem ritkák.” (VAJDA Gábor, *Remény a megfélemlítettségben*, 343–344.) A magyar kisebbségi érdekek elurálásának, sőt a megbízásra cselekvésnek a homályos, retorikus kérdésekben megfogalmazott vádját lehet felismerni például Vékás János Tolnai Ottórol írt portréjában is (lásd: VÉKÁS János, *Utak 2. Interjúk és társadalomtörténeti portrék*, Zenta: Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, 2017, 381–423.)

hetünk nyomon, amelyhez a mozgalom alakítói az 1960-as években jelentős részben a jugoszláviai kulturális térségben találtak mintákat. A jugoszláviai *szellemi, kulturális* térség hatvanas évekbeli eszményei és realitásai kínáltak olyan lehetséges gondolati és művészi alakzatokat, amelyekben, amelyek között, amelyekhez képest a *Symposion*-mozgalomhoz tartozó fiatal értelmiségiek el tudták gondolni és alakítani tudták a maguk irodalmi, művészeti vagy a társadalmi kérdésekre reflektáló elképzeléseit. Ez a saját meglévőtől való elmozdulásban, a már valamiképp létezőben való berendezkedés kényelmének elvetésében nyilvánult meg, például a konformizmus és nonkonformizmus ellentétpárjával operálva, a mindenestül való modernség transzcendenciájában, abban az eltökéltségben, amely vállalja a kapaszkodók elengedését a mozgásban levésnek az élményéért. A symposionisták viszonyulásában az egész délszláv térségre való nyitottság érhető tetten, és noha horvát, szerb, szlovén, macedón, muzulmán, montenegrói költőket, írókat fordítanak, az egész térség és a jugoszláviai társadalmi és kulturális projekt egészében izgatja őket – önmagán ezen a projekten túlmutatóan is, mint olyan lehetőségek biztosítója, amely a nagyvilág, továbbá a meglévő adottságok keretein kívüli lehetséges jövőre is nyitott. A reálisan érzékelt világból ez kínál kimozdulási lehetőséget az adottnak a megkötő, lehúzó, visszafogó jellegétől. Eszmény volt ez, modern utópia, amely az első symposionista nemzedék számára intenzív mozgásban tartó és kultúrateremtő erőnek bizonyult. A jugoszláv térség egységes kulturális térként való kezelése jellemezte a térség kultúrájának külföldi reprezentációját, így ezt a szemléletet képviselik például azok az újvidéki és budapesti kiadású antológiák is a második világháborút követően, amelyek szinte kivétel nélkül csak jugoszláv irodalomról beszélnek a délszláv térség irodalmi kapcsán. Az újvidéki Testvériség-Egység Kiadó 1950-es *Jugoszláv elbeszélők antológiája* a szerzők születési ideje rendjében közli a kortárs szerb, horvát, szlovén és más nemzetiségű szerzők műveit, a budapesti Európa Kiadó 1958-as *Klasszikus jugoszláv elbeszélések* című antológiájának szerkesztői és fordítói, Csuka Zoltán, Dudás Kálmán, Hadrovics László és Vujicsics D. Sztoján pedig a címnek megfelelően a jugoszláv államalakulat megszerveződése előtti horvát, szerb, szlovén irodalom jeles alkotói kapcsán is magától értetődően használják a jugoszláv megnevezést. Ez a névhasználat az 1980-as évek közepéig magától értetődő, a számos jugoszláv antológia mellett csupán a Csuka Zoltán és Vujicsics D. Sztoján által fordított *Sebzett madár* című, *Mai szerb és horvát drámák*⁵ alcímű kötet, illetve az újvidéki Forum Könyvkiadó és a budapesti Európa Könyvkiadó közös szerkesztésében készült *A szerbhorvát irodalom kistükre – A kezdetektől 1945-ig*⁶ antológia képez kivételt a szóhasználatban. Ács Károly válogatott versfordításainak alcíme 1985-ben már *Jugoszlávia népeinek költészetét* nevezi meg, nem minősítve magától értetődően jugoszlávnak a fordított szer-

5 Budapest: Európa, 1968.

6 Budapest: Európa, 1969.

zők műveit⁷. Az antológiák alapadatairól részletes áttekintést ad Györe Géza *A horvát és a szerb irodalom magyar recepciója*⁸ című bibliográfiája.

A fenti folyóirat-történeti vázlattal, illetve értelmezéssel azt a sajátos fordításbefogadási helyzetet kívántam fölvezetni, ahol a fordítás a jelentős nyelvi távolságok ellenére nem idegen kulturális közegbe érkezik. Mire az *Új Symposion* folyóirat 1965 legelején elindul, addigra a folyóiratnak a húszas évek közepén lévő szerkesztői az *Ifjúság* hetilap előzményt jelentő *Symposion* mellékletében 1961 és 1964 között már jelentős részben megteremtik azokat a kulturális összefüggéseket, amelyekbe honosként érkeznek az új művek, illetve amelyekhez hozzászólnak a délszláv térség kulturális produktumait szemlélő kritikák, reflexiók. Előzményt kínálnak az előző nemzedékek kultúraközvetítő gyakorlatai is, noha a symposionisták hozzájuk képest nem közvetítőként, hanem a jugoszláviai kulturális térség alakítóiként kívánnak jelen lenni. A fordítások ebben az esetben nem csak és nem kifejezetten azoknak készülnek, akik nem tudnák elolvasni az eredetit. A fordítások itt, azon túlmenően, hogy a szerbül, horvátul nem tudó magyarországi, esetleg vajdasági magyar olvasók számára közvetítik az eredeti műveket, a legfontosabbnak látott szerb vagy horvát irodalmi műveket aktivizálni kívánják a jugoszláviai magyar közegben, annak élő, természetesen ható részévé tenni. Ezt a kontextualizálást erősíti a *Symposion* mellékletben bevezetett gyakorlat, amely a délszláv térség olyan műveit is szemlézi, amelyek nem jelentek meg fordításban, a saját kulturális érdeklődés részeként reflektál az eredeti szerb, horvát, ritkábban szlovén kiadványokra, valamint világirodalmi vagy idegen nyelvű társadalomtudományi munkák szerb vagy horvát fordításban megjelent kiadásaira, továbbá szerb és horvát irodalmi és társadalomtudományi folyóiratok aktuális számait mutatják be, kifejezett jelen idejűségre törekedve ezzel, a fordítások utóidejűsége helyett. Ez különösen az induló folyóiraatra jellemző, az első számok publikált anyagainak mintegy 40–50%-a a teljes jugoszláv térségből készült fordítás.

68

A szerb kultúra az első számban Végel László Miodrag Bulatović-esszéjével, két szerb regény fordításáról, továbbá Illyés Gyula *Ebéd a kastélyban* című művének szerb fordításáról szóló könyvkritikával, a *Gledišta* folyóirat szemléjével, Dušan Lopandićnak a *Gledištában* és az *Új Symposionban* egyszerre publikált gazdaságtudományi esszéjével, Leonid Šejka képzőművész esszéjével és a *Centripetális sarok* rovat számos hosszabb-rövidebb közleményével, köztük fordításokkal és szerb folyóiratokra, jelenségekre történő reflexiókkal van jelen. Ugyanebben a számban reflektál Végel László a horvát Antun Šoljannak a zágrábi *Forum* folyóiratban folytatásokban megjelenő készülő regényére, egyúttal számon kérve az újvidéki magyar kiadón és fordítókön, hogy magyarul még nem jelentették meg az előzőt sem. Szemlélik az

7 *Kiásott kard – Jugoszlávia népeinek költészetéből – Válogatott versfordítások 1945–1984*, Újvidék: Forum, 1985.

8 GYÖRE Géza, *A horvát és a szerb irodalom magyar recepciója. Bibliográfia*, Újvidék: Forum Könyvkiadó, 2019, 15–102.

Umjetnost riječi, a *Praxis* folyóiratokat, reflektálnak a *Telegraf*, az *Odjek* egy-egy témafölvetésére, közlik Tomislav Ladan *Konformizmus és nonkonformizmus* című esszéjét, hangsúlyozva, hogy ez része a szerző *hamarosan megjelenő* esszékötetének. A szerb és a horvát kultúra a folyóirat terében magától értetődően együtt jelenik meg, mindkettő természetes részét képezve a fiatal vajdasági magyar értelmiségiek *saját világának*, amely saját világnak a határai nem zárulnak le a vajdasági közeg határainál, hanem kiterjednek a teljes délszláv térségre, irodalmi és kulturális téren pedig a teljes magyarságra, továbbá irodalmi, művészeti, társadalomtudományi téren az európai és nagyvilági újdonságokra. Az egyetemes magyar kultúra ebben az induló számban a délszláv térségben egyébként jól ismert Lukács Györggyel, illetve a *Kortárs* folyóirat szemlézésével van jelen, a szerkesztők és a folyóirat szerzői köre pedig két folytatásos regénnyel, egy nagyobb igényű esszével és több kisebb írással igyekszik sajátját tenni és összetartani ezt a heterogén anyagot.

A második szám kritikarovata különösen jól mutatja a folyóirat szerzőinek a saját szűkebb közegén kívülre irányuló, a horizontokat tágítani kívánó érdeklődését. A szerb kiadás alapján szemlézik Erich Fromm *Szökés a szabadság elől* című könyvét, egy, a „mai emberről” szóló szerb esszégyűjteményt (*Čovek danas*, Nolit, 1964), Vasko Popa szerb költő verseinek újvidéki magyar kiadását, valamint Ady Endre verseinek Danilo Kiš-féle fordítását, Nikola Milošević esszéinek eredeti szerb kiadását, Slavko Mihalić új verseinek zágrábi kiadását, Milivoj Slaviček, Vesna Parun és Nada Ivejić horvát költők új, eredeti kötetit, Radomir Konstantinović szerb regényét, továbbá a *Valóság* című budapesti folyóiratot. Egy horvát és egy szerb író hozzászólásának közlésével reagálnak a Jugoszláv Írószövetség kongresszusára. Ez nem kultúráközvetítő attitűd a délszláv kultúrák és a magyar kultúra között, hanem a délszláv térség kulturális folyamataiban való részvétel jegyeit mutatja. Ebben az irodalmi-kulturális közegben egyszerre honos, magától értetődően van együtt Miroslav Krleža *Salome* című drámájának fordítása Gerold László jegyzetével, Fehér Kálmán, Tolnai Ottó és Gobby Fehér Gyula prózája, Tolnai Ottó versei, és ebbe a kontextusba kerül be Déry Tibornak a *Régiékről emlékezvén* című novellája.

Az arányok a későbbiekben számonként változnak, a hangsúlyok lassanként áthelyeződnek a saját szerzői kör és ezáltal a vajdasági magyar irodalom önreprezentációjára. A szerkesztők láthatólag attól is óvják a folyóiratot, hogy kizárólagosan bezárkózzon a jugoszláv kulturális térbe, egy-egy szöveggel folyamatosan biztosítják a világirodalmi kitekintést, néha pedig erősebben világirodalmi jellegű számot szerkesztenek. Ilyen jellegű a folyóirat harmadik száma, benne T. S. Eliot *Ezra Pound*-esszéjével, Gerold László kilenc világirodalmi drámát szemlélő írásával (egy belgrádi kiadású drámaantológiáról), Herbert Grün képzőművészeti esszéjével, Jack Kerouac regényrészletével, Karlheinz Stockhausen, Jan Kott szövegével, amely számban a délszláv közegget közvetlenül alig néhány rövid szöveg képviseli, mintegy ellensúlyozva az első két szám délszláv túlsúlyát.

A negyedik, ötödik, hatodik szám pedig, néhány délszláv szerző szövege mellett meghatározóan vajdasági magyar szerzők műveit közli, köztük Várady Tibor jazzesszéjét (aminek aztán a későbbi évfolyamokban is lesz folytatása), Bori Imre Juhász Ferenc-írását, a hatodik számtól Végel László regényét, az *Egy makró emlékiratait*, amely, nem mellesleg, ekkor már a folyóirat harmadik folytatásos regénye Tolnai Ottónak (*Érzelmes tolvajok*) és Gobby Fehér Gyulának (*Néhány szó a noviszádi kenyérről*) az első számtól közölt művét követően. Mindhárom folytatásos regény magától értetődően szituálja magát a vajdasági magyar és ezzel együtt a jugoszláviai közegbe, Végel László különösen gondosan szövi be regényét a kísérőesszéivel a jugoszláv társadalmi és irodalmi kontextusokba, Salinger ismert regényéről írva pedig világirodalmi összefüggéseit is jelzi. Végel regényének hamarosan megjelenő szerb fordítása pedig elhelyezi a művet a lázadó vagy helyüket kereső, kiábrándultan csellengő fiatalokról szóló jugoszláviai regények sorában.⁹

A folyóirat a kétnyelvűségtől sem idegenkedik, Tolnai Ottó például nemcsak az *Érzelmes tolvajok* című folytatásos regényébe sző szerb nyelvű szövegrészeket, szükségtelennek tartva ezek fordítását, hanem Antun Šoljan verseskötetéről írva is horvátul idéz, nem fordítva sem az idézeteket, sem a könyv vagy a versek címét¹⁰, és ez a gyakorlat a későbbiekben is, más szerzőknél is folytatódik. Szerb eredetiben közlik Danilo Kiš *Pro domo sua* című reagálását Gerold László fordításkritikájára, amelyben a szerb alapszövegbe a szóba hozott magyar irodalmi idézetek olyan sajátosan, magától értetődő kétnyelvűséggel illeszkednek, amely lényegében lefordíthatatlanná teszi azt. Geroldnak a korábbi számban megjelent fordításkritikája¹¹, Danilo Kiš válasza¹² és Gerold László viszontválasza¹³ az indulatos vitán túl az élő kétnyelvűség és kétkultúráság, valamint a kulturális szimbiózis különleges dokumentumai közé tartozik.

Az első évfolyam végére kialakul a folyóiratnak egy olyan karaktere, amely megmarad egészen az 1970-es évek elejéig. Az első évfolyamban megfigyelhető, hogy egyre nagyobb publikációs teret igényelnek a szerkesztőség köré szerveződött szerzők eredeti szövegei. A kritikai reflexió a későbbiekben már nem minden fontosabbnak látszó szerb vagy horvát kiadványra reagál, egyre gyakrabban és jellemzően az eredeti művekben jelenít meg egy olyan ízlésvilágot, amely együtt mozog a jugoszláviai művészeti produkcióval. A műfordítások ugyanakkor továbbra is kísérik ezt a folyamatot. A folyóirat szövegarányai, szerkezete, a szövegek sorrendje és ezzel összefüggő hierarchiája nem támogat egy olyan megközelítést, amely előre meghatározott arányokat, kvótákat keres-

9 TOLNAI Ottó, *Gartlic za čas kratiti*, Új Symposion, 1965/8., 13.

10 VEGEL, Laslo, *Memoari jednog makroa*. Prevod: Aleksandar Tišma, Novi Sad: Matica srpska, 1969.

11 GEROLD László, „Fordításainkról II. Vasko Popa: Kéreg. Adi: Pesme.” Új Symposion, 1965/2., 13–14.

12 Danilo Kiš, *Pro domo sua*, Új Symposion, 1965/4., 18–19.

13 GEROLD László, *Pro domo nostra*, Új Symposion, 1965/4., 19.

ne az egyes számokban, a délszláv és a magyarországi magyar szerzők, vajdasági magyar eredeti művek és fordítások valamiféle arányos elosztását, a vajdasági magyar közeget afféle összekötő-közvetítő közegként megjelenítve. A nem jugoszláviai magyar szerzők műveinek közlései a folyóiratnak az alkotói szabadság melletti elkötelezettségével összhangban valósulnak meg, olyan szerzőket és műveket preferálva, akik/amelyek Magyarországon nem vagy nehezen jelennek meg, beleértve az emigráns magyar alkotókat is. Ez a szerkesztői hozzáállás is összhangban van a jugoszláviai szituátság pozitív értelmű vállalásával, értékként való felmutatásával. A folyóiratot egy jól szervezett, összetartó szerkesztőség és szerzői kör alakítja, az ő érdeklődésük és értékrendjük határozza meg a sajátnak tekintett jugoszláviai közegből történő fordításokat, és ugyanez emeli be a szerkesztőséghez többé vagy kevésbé kötődő magyarországi és határon kívüli, esetenként emigráns szerzőket.

Az első nemzedék írói habitusának része volt a keresések és tévedések kockázatvállalása is, folyamatosan próbára téve nemcsak a megelőző nemzedékek, a vajdasági magyar közösség kialakult értékrendjét, kulturális gyakorlatait, hanem saját, nem is olyan sokkal korábbi elképzeléseiket is. Tudatos vállalásuk az esszé, a kritika, a vitacikk, a glossza, vagyis a reflexív-önreflexív műfajok művelése a folyóiratban. Voltaképpen ez a változásra, az újra való jog fenntartása, de legalábbis hangoztatása a folyóirat kultivált hagyománya. Mindez különösen érdekes képet mutat a műfordítások, fordítások és a kultúraközvetítés más, ugyancsak közvetlen formáit vizsgálva, mint amilyen a könyv- és folyóirat-ismertetések, a kritika, a hivatkozási bázis és reflexiók háttér.

Az első folyóiratszámok jugoszláv szituátsága sokkal közvetlenebb, mint akár ugyanannak az évfolyamnak a második félévi számai esetében, és a további évfolyamokra is az jellemző, hogy a jugoszláviai kulturális beágyazottság egyértelműsége mellett az első számok szimbiotikus karaktere csak egy-egy tematikus összeállításban idéződik meg, de ezekben sem olyan egyértelmű jugoszlávcentrikus jelleggel, mint az induláskor. Újra erősebben kapcsolódnak a jugoszláviai közéleti és kulturális mozgásokba az 1968-as számok a hazai és a nyugati kultúrákban végigsöprő diáktüntetésekre való reagálással, az irodalom és a protestsongok, a hippikultúra, az irodalom és a populáris kultúra közti viszony taglalásával, továbbá a csehszlovákiai bevonulás eseményeinek tematikus összeállításban történő lereagálásával. Ezek az erős tematikus keretek korrelálnak a korabeli jugoszláv kulturális sajtó érdeklődésével, inspirációként és kontextusként pedig intenzívebbé teszik a folyóirat állandó szerzőinek szövegeit is. Nemcsak Tolnai Ottó és Domonkos István közös verseskötetének, a *Valóban mi lesz velünk* négy hosszúversének kritikai-esszéisztikus feldolgozása, Tolnai hippinovellái vagy az 1968. áprilisi, 36. szám protestsong-fordításai (Bob Dylan-, Beatles-, Simon & Garfunkel-, Rolling Stones-, Doors-dal-szövegekkel), hanem a tematikusan nem kapcsolódó szövegek is új összefüggésekbe kerülnek a Beatles, Mick Jagger, a Jefferson Airplane, a szabadtéri koncertek közönségének fotóival illusztrálva, együtt publikálva Antonioni *Nagyítás* című filmjéről szóló esszéjével vagy a protestsongokról szóló tanulmánnyal, a csehszlovákiai események társadalomtudományi, publicisztikai és

irodalmi feldolgozásával, ahogy többletjelentéseket kapnak visszamenőleg a folyóirat korábbi társadalomtudományi jellegű szövegei is.

Az *Új Symposion* kultúráközvetítő és fordítási gyakorlata tehát elsődlegesen nem a jelentős, már kanonizált művek közvetítő és a saját kultúrát gazdagító, nyelvről nyelvre, kultúrából kultúrába történő átültetésével jellemezhető az első nemzedék időszakában, hanem a forráskultúrában aktuálisan születő alkotások fordításával, a rájuk való reflexióval, egy közös kulturális térben való közvetlen jelenlétnek az igényével.

A folytonos jelenlét jegyében fordítják le például Slobodan Novak válaszáat a *Telegram* folyóirat kérdésére az *Illatok, arany és tömjén (Mirisi, zlato i timijan)* című, gyorsan kultikusvá váló regénye kapcsán¹⁴, és közlik Bányai Jánosnak a könyvről szóló kritikájával¹⁵, anélkül, hogy maga a regény elérhető lenne a horvátul nem tudó magyar olvasó számára. Ugyanilyen élő anyag Antun Šoljan *Rövid kirándulás (Kratki izlet)* című regényének megjelenítése ugyancsak a szerzőnek a *Telegram* folyóirat részére adott interjújának fordításával 1969-ben¹⁶, miután évekkal ezt megelőzően, 1965-ben már Végel László tudósított a készülő regényről a folyóirat-publikációk alapján¹⁷. Ahogy az első számban fontos a folyóirat szerkesztői számára, hogy Dušan Lopandić gazdaságtudományi esszéje egyszerre jelenik meg szerbül a *Gledištá*ban és magyarul az *Új Symposion*ban, és ezt lábjegyzetben hangsúlyozzák,¹⁸ ugyancsak jelzik Nikola Milošević Sesztov-esszéjénél, hogy „A szerző ezt az írását a Symposion-nak küldte közlésre”¹⁹.

72

A jugoszláviai művészeti térségben való aktív, dialogikus jelenlét jegyében szentelnek a folyóirat 47. (1969) számában tematikus összeállítást a szlovén irodalom '60-as évek végi, ún. *Mici-projektum*ának. A tematikus blokk szerkesztője, Konc József bevezető esszéjében úgy foglalja össze a *Mici-projektumot*, hogy „akciót jelent, több író és költő közös munkáját ugyanazon a témán vagy legalábbis ugyanazzal a jelleggel”²⁰. A projektum egyes szövegei egy fiktív szerzőt, illetve hőst tételeznek, a neve alapján (Mici, Mizzi, Mitzi) eleve már egy többkultúrájú, illetve kultúráközi figurát hozva létre, illetve láthatólag magát a szerzőséget, az egységes identitású szerzői ént is radikálisan

14 Slobodan NOVAK, *Slobodan Novak válasza a telegram kérdésére*, *Új Symposion*, 1969/47., 3.

15 BÁNYAI János, *Illatok, arany és tömjén. Slobodan Novak: Mirisi, zlato i tamjan, Matica Hrvatska, Zagreb, 1968*, *Új Symposion*, 1969/47., 4–5.

16 Antun ŠOLJAN, *Az író és a nemzedék. A Kratki izlet (Rövid kirándulás) című díjnyertes regény szerzőjének válasza a TELEGRAM egyik kérdésére*, *Új Symposion*, 1969/53., 11–12.

17 VÉGEL László, *Bevezető jegyzetek Antun Šoljan készülő regényéhez (kratki izlet – rövid kirándulás)*, *Forum* 1964. (4–5, 6), *Új Symposion*, 1965/1., 12–13.

18 Dušan LOPANDIĆ, *A fogyasztás növekedésének okai és kísérői*, *Új Symposion*, 1965/1., 19.

19 Nikola MILOŠEVIĆ, *Az erkölcs kritikája Lev Sesztov műveiben*, *Új Symposion*, 1965/4., 24.

18 KONC József, *mici-projektum*, *Új Symposion*, 1969/47., 21.

problematizálva. Konc József bevezető esszéjét követően Dimitrij Rupel prózáját és Tomaž Šalamun *Mici-projektum* című versciklusát közlik, szintén Konc József fordításában, hogy aztán Tolnai Ottó is csatlakozzon a *Mici-projektum*-hoz *Tomaž Šalamun* című versével. Az összeállításról és a Tolnai–Šalamun költői párbeszédéről Csányi Erzsébet publikált alapos elemzést, megállapítva, hogy „Tolnai költészetében a költőtárs hatása, példája nem rejtett és áttételes poétikai modellekben nyilvánul meg, hanem olyan ironikus, blaszfémikus, játékos lavinát indít el például a *Tomaž Šalamun* című versben, melyben a szlovén költő név szerint jelenik meg, a vajdasági magyar költő a szlovén nyelv hangzásvilágából indul ki, a Tomaž Šalamun név különös csengését beágyazza a magyar nyelvi közegbe, a szlovén költő figuráját pedig valósággal meghempergeti a saját vajdasági tapasztalatvilágában – számtalan szílat gombolyítva a két nyelv, a két régió köré.”²¹ Thomka Beáta is foglalkozik ezzel a Tolnai-verssel, jelképes jelentőséget tulajdonítva neki, és dialogikus-reflexív karakteréről megfogalmazott megállapítását kiterjeszti a korabeli folyóiraatra is: „A vers a jugoszláv irodalmak iránti igen termékeny figyelem egyik jelképe, amit többek között a Symposion akkori tevékenységének jugoszláviai recepciója is alátámaszthat. A hatvanas évek korszerű irodalmi törekvéseinek sorában az újvidéki Symposionról mint megkerülhetetlen és élenjáró tényezőről beszéltek Belgrádban, Zágrábban, Ljubljanában, Szarajevóban”²².

A későbbi időszakokban egyre inkább tetten érhető a folyóiratban kultúra-közvetítői elvárásokhoz és a délszláv térség kultúrpolitikai korlátaihoz való igazodás szándéka. A második szerkesztői nemzedék időszakában, a Szerbhorváth György által *ólomidőknek*²³, Végel László által *óloméveknek*²⁴ nevezett hetvenes években a délszláv térségben is lelassulnak a hatvanas évekre jellemző intenzív kulturális mozgások, a politikai hatalom erősen korlátozza az önálló világalakításnak azt a modern ethoszát, ami a hatvanas éveket jellemezte, és ami a symposionisták számára is az azonosulás lehetőségét jelentette. Szerbhorváth György idézi Danyi Magdolna főszerkesztő 1975. február 15-i újságcikkét a *Magyar Szó*ból, amely jól jellemzi a kultúrpolitikai elvárásokhoz való viszonyt és ebben a műfordítások helyét is: „Kulturális létünk háromszoros kötöttségű. Az autonóm vajdaságiasságon és az anyanyelvi hagyományokon kívül kihangsúlyozott jelentőséget tulajdonítunk a jugoszláv szellemiség tudatunkat alakító befolyásának. S ezért az összjugoszláv kultúra (ide értve a nemzetiségek irodalmát is) korszerű értékeinek mind fordítással, mind elemző megközelítéssel történő folyamatos tudatosítását elsődleges feladataink közé soroljuk, ezzel egyébként az a hagyományt is folytatjuk, amely

21 Csányi Erzsébet, *Tomaž Šalamun és Tolnai Ottó. Ironikus lírai ikonok*, Hungarológiai Közlemények, 2017/3., 91.

22 Thomka Beáta, *Tolnai Ottó*, Pozsony: Kalligram, 1994, 49.

23 Szerbhorváth György, *Vajdasági lakoma. Az Új Symposion történetéről*, Pozsony: Kalligram, 2005, 303.

24 Végel László, *Temetetlen múltunk. Önéletrajzi regény*, Budapest: Noran Libro Kiadó, 2019, 157.

az Új Symposiont, különösen indulásának éveiben, oly erőteljesen meghatározta.”²⁵ A körütekintő megfogalmazásban nyoma sincs az első nemzedék modernista aktivizmusának és a jugoszláv szellemi mozgásokban való részvételi szándéknak, ehelyett a hármas kötődéssel együtt is egy statikus kultúraközvetítői pozíció fogalmazódik meg benne. Ugyancsak Szerbhorváth állapítja meg a lap fordítási gyakorlatát is érintő példasora után (a hivatalos pártelvárásoknak megfelelő, elvű marxista cikkek fordítása és publikálása), hogy a Danyi Magdolna által szerkesztett időszak utolsó két évében, 1978–79-ben „olyan írásokat közöltek (...), mint az Edvard Kardelj *A szocialista öngazgatás fejlődési irányai* c. tanulmányáról szervezett vitát, illetve olyan egykori, II. világháborús kommunista-partizán leveleket, visszaemlékezéseket, amelyek az *Új Symposion* korábbi évfjáraiban nem fordul(hat)tak elő.”²⁶ Az *Új Symposion* fordítási praxisa ebben az időszakban tehát a kultúraközvetítés felé mozdul el, és elsősorban a vajdasági magyar kulturális térség számára közvetíti, Danyi cikkét parafrázálva a *jugoszláviai nemzetek és nemzetiségek kultúrájának korszerű értékeit*. Ebben valóban ott vannak kiváló költők és prózaírók kiváló műveinek fordításai, délszláv vagy külföldi szerzők meghatározó irodalomtudományi vagy társadalomtudományi szövegeinek a fordításai is, de számos, az első nemzedék által szerkesztett folyóirat szellemiségéhez nem illeszthető mű fordítása is. Csak kultúrpolitikai elvárásoknak való megfelelési szándékkal magyarázhatjuk, hogy a 171–172. számban, 1979-ben a szerb kultúra alapozó alakjának, a szerb nemzeti ébredés 19. század eleji előkészítőjének, Vuk Karadžićnak a népköltészeti gyűjtéséből közöl válogatást a folyóirat Bognár Antal szerkesztésében és fordításában, ami a kiváló szerb filológus, nyelvész, néprajzkutató jelentős munkásságának figyelembevételével sem illik az alapvetően a kortárs irodalmi-kulturális és társadalmi folyamatokat követő-alakító folyóirat hagyományaihoz. Ugyancsak a politikai és a szélesebb társadalmi közeg elvárásainak való megfelelés jegyében szerkesztődik a Tito-emlékszám is (186., 1980. október, már Sziveri János főszerkesztése alatt) néhány saját, zömében pedig fordításban megjelenő emlékező-tisztelegő szövegekkel, illetve a Stevan Doronjski vezető jugoszláv, illetve vajdasági tartományi funkcionáriusra emlékező összeállítás, a politikus két szövegének fordításával és szerkesztőségi megemlékezéssel²⁷.

25 SZERBHORVÁTH György, *Vajdasági lakoma*, 284–285.

26 *I.m.*, 293.

27 Új Symposion, 1981/195–196. szám. Igaz, a vajdasági szerb pártpolitikus Stevan Doronjskinak minden jel szerint szerepe volt a folyóirat 1965-ös alapításában. Vékás János idézi Végel Lászlónak a belgrádi NIN folyóiratnak adott interjújából, hogy egy újvidéki, horgászszigeti halvacSORA és borozás közben dőlt el az Új Symposion alapításának sorsa, amire Doronjski hívatta meg a fiatal magyar irodalmárokat, Végel történetmesélése alapján nem függetlenül a korábban Miroslav Krležánál tett, panaszkodó látogatásuktól. Végel a Vékás Jánossal folytatott 1984-es beszélgetésében is megemlékezik erről az eseményről: VÉKÁS János, *Utak 2. Interjúk és társadalomtörténeti portrék*, Zenta: Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, 2017, 121–122, 614.

A második nemzedék működése időszakában (Danyi Magdolna főszerkesztése időszakában, 1974-től 1980-ig, de voltaképpen már az 1972-től 1974-ig tartó időszak, Utasi Csaba főszerkesztésével is a nemzedékváltást hozza), illetve a harmadik nemzedék rövid ideig tartó szerkesztői időszakában (Sziveri János főszerkesztői működése idején, 1980 és 1983 között) kevésbé jellemző az egyes délszláv szerzői életművek követése, egy-egy szerző jellemzően egy alkalommal jelenik meg a folyóiratban, és megnő a délszláv vagy más nyelvekből fordított irodalomtudományi szövegek aránya. Olyan alkotók jelennek meg többször és reprezentatívabb mennyiségű szöveggel, akiket már az első nemzedék fölfedezett: a már említett Danijel Dragojević horvát költő Domonkos István fordításában²⁸, Boško Ivkov újvidéki prózaíró Ladik Katalin, Vicei Károly, Junger Ferenc, Túri Gábor fordításában²⁹ szintén főleg a második nemzedék időszakában van jelen nagy számú fordítással az első nemzedék által nagyon kedvelt Slavko Mihalić horvát költő, Domonkos István, Danyi Magdolna, Túri Gábor és mások fordításaiban³⁰. Folyamatosnak mondható Vladimir Kopicl újvidéki szerb költő jelenléte is a harmadik Symposion-nemzedék költő-műfordítóinak, Fenyvesi Ottónak és Sziveri Jánosnak köszönhetően az 1970-es évek közepétől³¹, akárcsak a szintén újvidéki szerb költő, Jovan Zivlaké, főleg Sziveri János fordításában³². A Sziveri János-féle nemzedék tehát saját újvidéki nemzedéktársainak műveit időről időre közvetíteni igyekszik már Danyi Magdolna főszerkesztése idején is. Györe Géza műfordítói bibliográfiájában jól követhető a kiváló szerb irodalomtudós, esszéíró és rendkívül jelentős folyóirat-szerkesztő Jovica Aćin jelenléte is az *Új Symposion*ban, 1975-től kezdődően, akárcsak a lapban indult fordítók és szerkesztők későbbi munkásságában más lapoknál³³. Györe fordításbibliográfiája azt is megmutatja, hogy egyes, az *Új Symposion*ban indult műfordítók a kedvelt szerzőiket tovább viszik más folyóiratokba is, és az egykori munkatársak döntően 1991-es Magyarországra települése után számos folyóiratban találkozzunk ezeknek a szerzőknek a nevével, különösen pedig az általuk szerkesztett *Ex Symposion* és *Vár Ucca Műhely* folyóiratokban.

Voltaképpen folyamatosan jelen vannak a folyóiratban Miroslav Krleža műveinek fordításai, illetve reflexiók az életműre, és a Krleža-interjúja révén közismert Predrag Matvejević ezeknek az interjúrészleteknek a fordításával, de aztán más tárgyú munkákkal is az 1960-as évek végétől 1992-ig időről időre felbukkan a folyóirat hasábjain³⁴.

28 GYÖRE Géza, *A horvát és a szerb irodalom magyar recepciója. Bibliográfia*, 192–193.

29 *I.m.*, 223–224.

30 *I.m.*, 341–346.

31 *I.m.*, 268.

32 *I.m.*, 501–503.

33 *I.m.*, 121–123.

34 *I.m.*, 282–302., 334–335.

Ezzel párhuzamosan megállapíthatjuk, mennyire nincs jelen az *Új Symposion*ban a Nobel-díjas Ivo Andrić. Nemcsak nemzedéki szempontból nem kötődik a symposionistákhoz, hanem szerzői poétikája is idegen mind a hatvanas és hetvenes évek neoavantgárd meghatározottságaitól, és úgy tűnik, azokon a szerb irodalmárokon keresztül sem sikerült élő kapcsolatot kialakítani vele, akik rendszeres szerzői voltak az *Új Symposion*nak. A szerb és a horvát modernizmus első hullámának alkotói közül jóval nagyobb teret kapott nemcsak Miroslav Krleža, akinek közismertek a közeli kötődései a symposionistákhoz, de Miloš Crnjanski is, akinek nemcsak néhány műve jelenik meg az első és a második nemzedék szerkesztése alatt, hanem halála évében (1977) külön is megemlékeznek róla. Ez ugyanakkor a vajdasági szerb származású Crnjanski felé irányuló általános figyelem része a jugoszláviai magyar közösség részéről, a *Híd* folyóiratban és más napi- és hetilapokban is.

A rövid ideig (1989–1991 között, a 279/280-as dupla számtól a 306/307-es dupla számig) működő Beszédes István-féle szerkesztőségnél látható, hogy megkísérelték fölvenni a kapcsolatokat a kortárs szerb irodalom jeles képviselőivel, és az aktuálisan születő szövegeket fordítani. David Albahari mellett, aki az 1980-as évek elejétől már megjelenik magyarul, és Vujicsics Marietta fordításában 1989-ben kötete is napvilágot látott az újvidéki Forumnál, olyan, akkor még kevésbé ismert szerzőket is fordítani kezdenek, mint Svetislav Basara (Beszédes István fordítása az 1990/5–6. számban, Utasi Csilla fordítása az 1991/8–9. számban), Laslo Blašković (Ladányi István fordításai a lap 1989/7–8. számában), Filip David (Hornyik Csilla fordításai az 1990/5–6. számban), Natalija Dudaš (Rajslj Emese fordításai az 1990/7–8. számban), Dragan Dumitrov (Bozsik Péter fordításai az 1990/9–10. számban), Oto Horvat–Horváth Ottó (Bozsik Péter fordítása a lap 1989/11–12. számában), Nebojša Vasović (Bozsik Péter fordításában az 1991/6–7. számban).

Az *Új Symposion* korántsem volt egységes folyóirat, sem az érvényesülő szerkesztési elképzeléseket, sem a folyóirat szerkezetét, sem a szövegeinek színvonalát tekintve. Egy-egy rövidebb periódusában sem volt az, az egyes évfolyamokon belül is nagy változások, hullámzások érzékelhetők, önmagában az első nemzedék által az alapítástól az első komolyabb retorzióig, 1971-ig szerkesztett mintegy hat évfolyamban még nagyobb elmozdulások láthatók, a három generáció beazonosításával jelzett nemzedékváltások pedig, a hagyomány folytonosságának kultiválása mellett is mind a folyóirat, mind az egész kulturális közeg radikális átalakulásairól tanúskodnak. Mindez a kulturális azonosságról alkotott elképzeléseket és az ebben a vonatkozásban alakított gyakorlatokat is folyamatosan formálta, a fordítások, műfordítások helyét is megváltoztatta. A délszláv nyelvekből történő fordítások ebben a közegben a konkrét szöveg értékein túl a jugoszláviai irodalmi kánon(ok)ról és a symposionisták tájékozódásairól, kapcsolódási igényeiről adnak hírt, és a kétnyelvű közegben voltaképpen nem önmaguk fordításszövegére, hanem a szerzőre és eredeti művére hívják fel a figyelmet, a fordításokat pedig nem azonosítják az eredetivel, hanem a párbeszéd lehetőségét kínálják az eredeti

és fordítás között, interpretációként működnek, újra és újra emlékeztetve az olvasót az eredeti szövegre, annak primátusára.

Az első nemzedék által megcélzott, a jugoszláviai kulturális térben való folytonos jelenlétet nemcsak a közvetlen fordítások, a délszláv irodalmi és művészeti jelenségekre reflektáló szövegek, hanem a délszláv közvetítéssel elért új kulturális jelenségek, művészeti, filozófiai és társadalomtudományi irányzatok (Salinger, Kerouac, a popkultúra, Sartre, Barthes, Marcuse, a *Tel-Que!*, Derrida és így tovább) is jelentik, és maguk a lefordított művek is gyakran ezeknek a világirodalmi és tágabb kulturális és társadalmi érdeklődésnek a hordozói, nem önmagukban álló vagy a saját nemzeti kultúrájukat képviselő műalkotások.

Irodalom

- BÁNYAI János, *Könyv és kritika I. Kritikák*, Újvidék: Forum, 1973.
- BÁNYAI János, *Könyv és kritika II. Kritikák*, Újvidék: Forum, 1977.
- BÁNYAI János, *Talán így. Kritikatörténet*, Újvidék: Forum, 1995.
- BÁNYAI János, *Kisebbségi magyaróra. Tanulmányok*, Újvidék: Forum, 1996.
- BÁNYAI János, *Hagyománytörés. Tanulmányok*, Újvidék: Forum, 1998.
- BÁNYAI János, *Illatok, arany és tömjén. Slobodan Novak: Mirisi, zlato i tamjan, Matica Hrvatska, Zagreb, 1968*, Új Symposion, 1969/47., 4–5.
- BORI Imre, *Irodalmunk évszázadai*, Újvidék: Forum, 1975.
- BORI Imre, *A jugoszláviai magyar irodalom rövid története*, Újvidék: Forum, 1982, 1993.
- BORI Imre, *A jugoszláviai magyar irodalom története*, Újvidék: Forum, 1998, 2007.
- CSÁNYI Erzsébet, „Tomaž Šalamun és Tolnai Ottó. Ironikus lírai ikonok”, *Hungarológiai Közlemények*, 2017/3., 90–99.
- GEROLD László, „Fordításainkról II. Vasko Popa: Kéreg. Adi: Pesme.” *Új Symposion*, 1965/2., 13–14.
- GEROLD László, *Pro domo nostra*, Új Symposion, 1965/4., 19.
- GYÖRE Géza, *A horvát és a szerb irodalom magyar recepciója. Bibliográfia*, Újvidék: Forum, 2019.
- HORNYIK Miklós, *Meghasonlításunk története. Délvidéki könyv*, Budapest: Timp Kiadó, 2010.
- KÍŠ, Danilo, *Pro domo sua*, Új Symposion, 1965/4., 18–19.
- KONC József, *Mici-projektum*, Új Symposion, 1969/47., 21.
- LOPANDIĆ, Dušan, *A fogyasztás növekedésének okai és kísérője*, Új Symposion, 1965/1., 19–21.
- MILOŠEVIĆ, Nikola, *Az erkölcs kritikája Lev Sesztov műveiben*, Új Symposion, 1965/4., 22–24.
- NOVAK, Slobodan, *Slobodan Novak válasza a telegram kérdésére*, Új Symposion, 1969/47., 3.
- ORCSIK Roland, *detoNáció. Domonkos István művészetének exjugoszláv irodalmi kapcsolatformái*, Újvidék: Forum, 2015.
- ŠOLJAN, Antun, *Az író és a nemzedék. A Kratki izlet (Rövid kirándulás) című díjnyertes regény szerzőjének válasza a TELEGRAM egyik kérdésére*, Új Symposion, 1969/53., 11–12.
- SZERBHORVÁTH György, *Vajdasági lakoma. Az Új Symposion történetéről*, Pozsony: Kalligram, 2005.
- THOMKA Beáta, *Tolnai Ottó*, Pozsony: Kalligram, 1994.
- TOLNAI Ottó, *Gartlic za čas kratiti*, Új Symposion, 1965/8., 13.
- UTASI Csaba, *Tíz év után. Esszék, kritikák, tanulmányok*, Újvidék: Forum, 1974.
- UTASI Csaba, *Vonulni ha illőn... Tanulmányok, kritikák*, Újvidék: Forum, 1982.
- UTASI Csaba, *Irodalmunk és a Kalangya. Monográfia*, Újvidék: Forum, 1984.
- UTASI Csaba, *Vér és sebek. Tanulmányok, kritikák*, Újvidék: Forum, 1994.
- VAJDA Gábor, *Remény a megfélemlítettségben. A délvidéki magyarság eszme- és irodalomtörténete (1945–1972)*, Szabadka: Magyarságkutató Tudományos Társaság, 2006.
- VAJDA Gábor, *Az autonómia illúziója. A délvidéki magyarság eszme- és irodalomtörténete (1972–1989)*, Szabadka: Magyarságkutató Tudományos Társaság, 2007.
- VEGEL, Laslo, *Memoari jednog makroa. Prevod: Aleksandar Tišma*, Novi Sad: Matica srpska, 1969.

- VÉGEL László, *Bevezető jegyzetek Antun Šoljan készülő regényéhez (kratki izlet – rövid kirándulás)*, *Forum* 1964. (4–5, 6), Új Symposion, 1965/1., 12–13.
- VÉGEL László, *Temetetlen múltunk. Önéletrajzi regény*, Budapest: Noran Libro, 2019.
- VÉKÁS János, *Utak 2. Interjúk és társadalomtörténeti portrék*, Zenta: Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, 2017.
- VIRÁG Zoltán, „A margó vándorai.” = A magyar irodalom történetei, szerk. SZEGEDY-MASZÁK Mihály, Budapest: Gondolat, 2007, 536–548.

Literary Translation and Cultural Identity in the Periodical Új Symposion

Abstract. The strong embeddedness of the periodical Új Symposion, published in Novi Sad in Hungarian, to the Yugoslavian culture is a known but not self-evident characteristic of the Vojvodinian Hungarian literature. There are several studies investigating questions related both to the periodical and its prominent authors as well as editors. The current study reports the latest findings of an ongoing research project focusing on the translational practice of the periodical, in relation to the periodical's texts reflecting to the South-Slavic literatures. Translations from South-Slavic languages do not appear as transfers between foreign cultures and typically they are not created for readers who would not be able to read the original work. The periodical showed dynamic regional formations of cultural identity with its own local minority culture, with the whole, undivided Hungarian culture and the complex Yugoslavian culture. Instead of the complete identification with one of these cultures we can register patterns of undefined participation in each of them.

Keywords: literary translation, regional cultural identity, Hungarian minority in Serbia

Ladányi István

Pannon Egyetem, Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar,
Irodalom- és Kultúratudományi Intézeti Tanszék

80 8200 Veszprém, Egyetem u. 10.

lada1594@gmail.com